

BESPUTNI I USPUTNI

Ljude u životu, kao i likove u knjigama ili pozorištu, sagledavamo i doživljavamo kao ličnosti, u prvom redu, prema poželjnosti odnosa koje ostvaruju sa drugima, što i nas opredeljuje dok prema njima određujemo svoj stav. Sledeće merilo je odnos koji imaju prema samima sebi. Njime, kao prvenstvenim, upravo zbog odbojnosti koju izazivaju, izdvajaju se oni o kojima je još mudrost talmudskih vremena zabeležila: mladić je skočio na konja i odjahaо na sve četiri strane sveta! Takvo shvatanje stvarnosti razumljivo je, i prihvatljivo, kada je reč o mladosti, u kojoj se prirodno hrli u sve što život nudi, ali nije malo ni onih koji takvi ostanu doveka, doživljavajući sebe do dubokih godina mладима, i što su stariji taj raskorak više raste – a oni su sve zadovoljniji upravo time! Odevaju se i ponašaju saglasno tom doživljaju, često koristeći i rečnik mlađarije, što im daje dodatnu potvrdu da njihov je odnos prema sebi razložan i tačan. Što se razložnosti tiče, on je besmislen a, pošto se oni tako doživljavaju, jeste tačan iako, naravno, nije istinit. Stoga najčešće preraste u osećaj bezvremenosti, kadikad čak i svezvremenosti, iako se ovaj drugi shvata kao izraz vrhunskih, nenadmašnih vrednosti. Njima ni to nije strano u poimanju sebe, iako samo retki, i to uglavnom na vrlo uskom polju, mogu na to da polažu pravo a, opet, upravo oni to gotovo nikada ne čine...

Ti neusmereni i rasuti, dakle, naoko su manje primetni, na njih se ređe obraća pažnja baš zato što se svugde kratko zadržavaju, pa se njihovo bivanje nigde posebno i ne uočava i ne beleži, mahom nebitni i nikom zbilja potrebni, kao što počesto izgleda da su i samima sebi upravo takvi. Oni se, međutim, najčešće vide kao važni svuda i svima, sebi najviše, ali vreme neumoljivo pokaže da je obrnuto, i to sa obe strane. I valjda iz te očite protivrečnosti, nisu ostali bezimeni. Zovu ih vetrogonjama, jebivetrima, vetropirima... ali vетар је uvek deo imena, upravo svojom nestalnošću i nezadrživošću verno ih odslikavajući. Ni jedno od njih nije pohvalno ali ni zaista pogrdno, kako u prvi mah zazuči. Više je to kao da sami sebe lupimo po ramenu, izgovarajući prekor koji, tamo dublje, zapravo nosi prizvuk pohvale, možda zato što svako ima nešto od želje da bude poput njih: neobavezan ikom, važan sebi i preko, od malih nogu, naučenih granica! Bar ponekad i koliko bilo... Na sreću, nauk je uglavnom dobro utuvljen i nema mnogo spremnih da se u to otisnu.

To su obično ljudi koji pokazuju da ih sve i svašta zanima, ali ništa toliko da bi im zadržalo pažnju, navelo ih da mu se ozbiljnije posvete. Idući za tom osobinom, mahom biraju i zanimanja u kojima je ona dovoljna, kao što je novinarstvo, recimo, ili bilo šta drugo prema čemu mogu da uspostave takav, nedugotrajan odnos. O svemu, dakle, znaju pomalo pa očas zapodenu razgovor, iz koga ubrzo iščeznu a, dok priča traje, oni se već petljaju u nešto iz čega će opet olako da odu. Istovremeno hrleći ka svemu i bežeći od svega, oni pokazuju da se zapravo do neba plaše kako, vezujući se za bilo šta ili koga, neće dospeti do onoliko koječeg što se oko njih rasprostire a ostaće im nedodirnuto, jer

su se, makar i zakratko, usmerili samo na jedno... Trčeći u susret svemu a nigde ne zastajući bivaju, naoko protivrečno, a zapravo sasvim razložno i razumljivo, za sve i uskraćeni! Ako su, a to mogu jedino u poslu u kome se napor ulaze i ishod postiže na mahove, kraće ili duže, ili nečemu čime se uzgred zanimaju, ostvarili izuzetne uspehe, oni ostaju samo njihovi, niko s njima ne deli radost: niko u njima nije ni učestvovao, pa kako bi, i zašto?! Nikome dali – od koga bi dobili! Usamljeni i nepotrebni, nastavljaju da lutaju kroz svet, zadajući sebi sve nove i veće ciljeve, za koje istog časa znaju da ne mogu da ih ostvare, jer je vreme sejanja davno i nepovratno prošlo a oni nemaju šta da žanju, pošto nigde ništa, i ni sa kim, nisu ni posejali.

Zrelost čovekova, mudrost i veština življenja, iskazuju se upravo kroz uvid u ono što život pruža, i odluku u čemu će da se ostvaruje, svestan da su plodovi, koje na taj način odgaji i ubere, njemu važniji i vredniji od svega čega se odrekao, baš zato da bi se usmjerio ka onim njivama gde će sejati i žeti ono što mu je najdragocenije. Na taj način, bivaju mu i ostaju dragoceni ljudi sa kojima je te njive obrađivao, i on njima, i to je najlepša i najvrednija životna tekovina.

Oni, međutim, koji uporedo jašu na sve četiri strane sveta, nigde i ni zbog koga i ne zastajkujući, a kamo li da se zadrže i nekome šta pruže, osim samima sebi, ostaju nevažni svima, kao što su i svi drugi njima. Jureći nekud neprestano, ipak se osvrnu oko sebe, u trenucima kad život vrhuni: jednom u sreći, koju bi s nekim da podele (ili da bar na nečijem licu vide zavist, jer i to je pokazatelj tudeg dobra), drugi put u nesreći, kada im niko ne pritiče (kako vide da se uvek drugima dešava), u uspehu, da makar još ko bude uz njih (ali pola koraka iza, da se jasno vidi ko je prvi) ili u zanosu slave nad moćnim protivnicima (jer se po neprijateljima poznaće koliko čovek vredi) a gdekad i u porazu, koji je u izdvojenosti još teži i strašniji (kako ga, često bespotrebno, doživljavaju nemačući tude, hladno merilo za poređenje). Ali oni su sami dotle jahali, pa će sami biti i u svim tim trenucima...

Tada, koliko god to ne želeli, vide oko sebe svet ostvarenih i srećnih ljudi i tonu u zlobu i zavidljivost, a iz njih progovara duboka i široka pustoš nedogodenosti! Uspeli su da se sačuvaju od toga da ikom budu obavezni, ali nikom nisu ni važni... Uspeli su jer su oduvek imali ogromne liste zahteva za toga ko bi poželeo da bude sa njima, zahteva koji su sve besmisleniji i neispunjiviji jedan od drugog, što su im davali privid sopstvene vrednosti, zbog čega ne izazivaju čak ni podsmeh kod okoline, toliko je sve to nesuvislo.

Davo ne ore i ne kopa, pa se iznenada pojavi neko ko nadiže sve te zahteve a, uz to, ima dovoljno volje i snage da natkrili gluposti, zarad očekivanja koja su se u njemu javila, ali bez pokrića u osobi za koju su vezana. Dakako, stiže i potvrda da je tako: lista se očas dopuni zahtevima novim i još besomučnjijim – i ‘osoba’ ostaje blažena u svojoj nedodirljivosti! Jer taj sa istinski izuzetnim moćima svestan je svojih vrednosti, i zna da ništa na svetu nije neuporedivo, sem umišljenosti i gluposti. Jedino tim samodovoljnijim niko se ne klanja a od njih se svi sklanjavaju.

Oni nemaju potrebu za ljubavlju, ni da je primaju, ni da je daju. Nikada i ne saznavaju šta je ljubav, šta primanje i davanje. Suština i značaj ljubavi drugih ljudi spoznaju se onda kad se ona u sebi oseti, i za njih, i za sebe. Tek kad se nešto sobom stekne, može da se daje i prima, da mu se poimaju valjanost i razmerna, u oba smera. Tako se otkriva i stiče

istinsko uvažavanje i sebe i drugoga. Neprestano se, međutim, pozivaju na ljubav! Sitne pažnje, koje spremno ukazuju drugima, treba ove da navedu da im uzvrate a onda nema kraja uzimanju, jedinoj veštini koju oni savladaju! Uvek podstiču ljude oko sebe na pružanje i nikad se ne umeravaju u halapljivosti, ne prestajući da govore da je ljubav – davanje. Gde je davanje, tu je i primanje, ali oni ne umeju ni da primaju. Oni stalno moraju da uzimaju, jer onaj ko je primio oseća potrebu da uzvrati, da i sam oseti radost davanja. Mogućnost da daje dovršava u čoveku sliku njegove sopstvene vrednosti, pa i zrelosti, koja se vidi još kod dece, kad uberu poljski cvetić u parku i trčeći ga nose majci, srećna što i ona nešto mogu da dadu i uzvrate na stalno davanje njima. A to se ne dešava u svetu sebičnosti. Tu samo jedni, smatrani nižim bićima, pružaju višima, koji uzimaju. Ravnotežu određuju gornji, pa o uzajamnosti nema ni govora... Poigravati se nečijim osećanjima, dovoditi ga, ako je moguće, do patnje, njima je najlepša i najvažnija zabava! Što su osećanja ozbiljnija a patnja dublja i teža, igra im je duža i svestranija a tude trpljenje – smešnije, i pričinjava im veće zadovoljstvo...

Nasušna im je potreba da budu obožavani, zato do izuzetnih razmera razvijaju veštini dopadanja i koriste je gde god se nađu, što im, uvežbanima, lako polazi za rukom, ali i prolazi brzo! Okolina shvata da njihovu ljubaznost mora daleko da nadmaši svojom i da to nije ona poželjna i svima važna razmena ljudskih vrednosti, nego plitke vodviljske scene u kojima je sredina – publika, pred kojom se odvija predstava iz palanačkog pozorišta za račun nečije sujete, a pojedinci su sudeonici, koji će biti upotrebljeni da namine tuđu ružnu i gadnu potrebu. Tu nebezazlenu igru svi prepoznaju, mada ima bezbroj obličja, pa se izmiču.

Gdekad, i uvek na izmaku godina u kojima to doliči i ima svrhe, samoživi, poigravajući se i sobom i drugima, sviju varljivo gnezdo, koje ne potraje dugo, jer ko može neprestano da trpi jasno i nepodnošljivo otimanje, uamljivanje i pokušaj uprezanja u kola za koja se, uz to, nikako ne zna ni kuda treba da idu, kamo li gde da stignu. Bez istinskog cilja za sebe, ne mogu ni drugom da ga ponude, oni i postoje jedino od danas do sutra... Uistinu, to je kocka, u kojoj bi samodovoljni da stalno zbira sve i da ništa ne daje, što ne biva dugo.

Prevareni uskoro ili bude izguran iz toga gnezda, u kome ne ume, jer to i nije moguće, da se snade, ili beži glavom bez obzira, uviđajući u šta se uvalio i ostavljajući sve, čak i dete, ako se kojom nesrećom desilo. Gotovo je uvek jedno, jer takve zajednice nemaju na čemu da se zasnivaju, sem na početnom dopadanju, pa uglavnom i ne potraju da bi se rodilo i drugo. Dete ostaje zastrašujuće samo, prepušteno svojoj mašti kao svetu u kome nalazi utočište. Jer, jedan roditelj nije tu a preostali je bez volje i istinske potrebe za drugima, pa i za tim detetom, utoliko pre što ono nema šta da daje i jedino iščekuje, a to su osobine upravo onoga sa kojim je osuđeno da od tada teče svoj zlehudi vek! Moraće, ni krivo ni dužno, da ispašta sve, a najteže i najdublje njegovu povređenu sujetu, počesto surovo zloupotrebljavano u nizu različitih ucena onog koji je ostavljen nad onim koji je otiašao i beskrajno trpeći zbog toga i svega ostalog, željno iščekujući dan u kome će se dočepati kakve-takve samostalnosti, jer odlazak je i njemu jedini stvarni spas i oslobođenje!

Neke druge i drugačije pravde kao da se negde čuvaju za posebne vrste ljudi, posebne u najširem smislu, koji nikako ne mora uvek da znači onu lepu i vrednu izuzetnost, nego kao kad se kaže da 'pijanog i ludog i bog čuva'... Tako oni, koji su samo sebi posvećeni, veoma često budu od prirode pošteđeni mogućnosti roditeljstva. Tu sudbinsku jalovost oni opet rado primaju, stavljući i nju u službu zadovoljstva koje im ni time, eto, nije ograničeno, pa i to broje u svoje prednosti! Usud kao da milosrdno pošteđuje unapred decu koju bi imali, jer oni za nju ništa ne bi imali, ispunjeni odabranom nespremnosću da daju, što je temelj materinstva i očinstva.

Zamenjujući istrajno samoču za usamljenost, oblagaju se kako je ono najvažnije tek ispred njih, da naprsto nisu imali sreće ni prilike da sretnu prave ljude, baš onakve kakvi su im potrebni, jer njima niko i nije dovoljno dobar, i da urade one najvažnije stvari, za koje su sposobni. No sve je njima i dalje dostupno i tamo ih negde, u plavim daljinama do kojih će stići, još sve, ali baš sve, čeka! I odbijaju da pojme da za njih odavno nema ničeg, jer nemaju nikog, i da ih je samodovoljnost još ko zna kad isključila iz sveta drugih ljudi. Njih, umesto plavih daljina, čeka i guta jedino 'plava trava zaborava', što bi mogli i sami da vide, ali im nedostaje ona mera istinske samospoznaje, koje su se davno odrekli.

Ali usamljeni su hrabri, ima i film o tome, dovikuju sebi i drugima, a i Ibzen je kazao da je čovek najjači kada je sam! Tim varkama, i upodobljenim tumačenjima bodre se, odbijajući da vide da su istrošeni, da su im snage, umne, duhovne i telesne, davno istančale, da više niko neće da sluša njihove zamisli i namere. Koga bi i zanimali? Nikog nema uz njih, jer nikad nikog nisu ni želeli ni hteli. Niti su oni uz ikog bili, da bi shvatili vremensko tečenje koje se zove lepo i toplo, zaslужeno zajedničko starenje. Uostalom, oni su davno odlučno odbili upravo to – da ikad ostare, i odabrali da večno ostanu mladi! Od njih se odvajkada ništa ne očekuje, primećuju ih koliko moraju, i zaboravljaju čim se okrenu.

Jedini koji ih razumeju su isti takvi, sa kojima se sreću i druže. Zavaravaju se kako su uzajamno prijatelji, iako nikada prijatelje nisu ni imali, niti su ih želeli, ni mogli da ih steknu. Uistinu i ne znaju šta je prijateljstvo jer se ono, kao i ljubav i roditeljstvo, zasniva na neprestanom ulaganju i davanju, pa i na ustupanju, gdekad do žrtvovanja, a upravo od toga su oni uvek bežali. Polako počinju da uvidaju kako im ni rodbina nije bliska, kao ni oni njoj, jer je rođaštvo tek prečica u sticanju odnosa koji je vrsta prijateljstva što, kao i sve drugo, treba negovati, i to je odavno valjalo činiti, a nikako obaveza nametnuta krvnim vezama, jer čovek se, kako zna i ume, oslobođa obaveza, ako nisu preka nužnost i nameća kojeg bilo. Onaj ko je bliskost davno izbegao, a dolazi pozivajući se na obavezu, predstavlja samo namet i biva skrajnut... Uvidaju sve to, ali istrajno i do kraja odbijaju da se sa tim suoče. Nema tog povoda koji bi ih nagnao da se upitaju gde to i kojim putem idu, šta ih čeka i hoće li igde uopšte stići! Skoro neverovatno uporno, tvrdokorno i nepojmljivo slepo idu dalje, na svoj sviknuti način, u kome im ni na kraj pameti ne pada da išta menjaju, sve manje obraćajući pažnju na druge jer i jesu uistinu sve potrebniji samima sebi, pošto osećaju, ali i dalje odbijaju da spoznaju, da za njih nema, niti će ikad biti, ičije ruke sa pruženom šoljom toplog čaja... Onako kako neće da se sete – da je ni oni nikada nikome nisu pružili.

Vaskoliki svet, što su ga neprestano doživljavali kao beskrajnu, neiscrpnu mogućnost, otvorenu i namenjenu samo njima, nigde ne zastajući, svodi se, polako ali izvesno, jer

nema na šta drugo, na pustinju, omeđenu sa četiri čemerna, neprelazna, tvrda i tamna zida, čiju boju određuje teški osećaj samoizdvojenosti... Na njima nema vrata, gde bi i vodila kad nema onog malog vrta bliskih ljudi, kakav su sebi stvorili oni što su umeli i hteli da budu umereni, razumni i usmereni, spremni da daju i da primaju, da postižu i gube zajedno, jer su tako postignuća lepša, bogatija i sadržajnija, a gubici se lakše podnose i brže zaboravljaju. Ovi što su brižljivo sve samo za sebe čuvali, ni tada ne uviđaju da, zapravo, ništa nemaju!

Njih život nije ni dotakao svojom širinom, dubinom i punoćom, onim što svi oko njih imaju. Nije ih ni opustošio, jer bi to značilo da su nešto stekli a onda su im bezobzirne okolnosti, snagom koja nadilazi ljudske, to oduzele! Ne, oni su bili opustošeni unapred za čitav život, sopstvenom odlukom i izborom uskrativši sebi da vide i da shvate, da osete i saznaju, ostvaruju i pružaju, da daju i dobijaju. Nikad i ništa nisu ni imali, osim sopstvene varke da upravo oni imaju sve. Jedino to. I ostaju tako, oduvek i zauvek besputni drugima a, sve više, usputni i samima sebi...